

Strategieles Verbanden (Relaties en verwijzwoorden) niveau B

Relaties en verwijzwoorden

Wat doe je in deze les?

Bij Nieuwsbegrip ga je vaak op zoek naar verbanden in de tekst.

Wat zijn **verbanden**?

Een tekst bestaat uit zinnen. Het zijn geen losse zinnen. De zinnen hebben iets met elkaar te maken. Tussen de zinnen bestaan **verbanden** (relaties). Bijvoorbeeld een opsomming, een oorzaak of een tegenstelling.

In deze les krijg je uitleg over verbanden tussen de zinnen in een tekst.

Doel van deze les:

Je kent de strategie verbanden leggen (relaties en verwijzwoorden).

Je kent verschillende verbanden.

Je weet aan welke signaalwoorden je een verband kunt herkennen.

Relaties en verwijzwoorden

Waar past het in het stappenplan?

Bij stap 2 van het stappenplan ga je de tekst lezen:

2 Tijdens het lezen

→ Lees de tekst.

- Onderstreep belangrijke woorden en signaalwoorden. Let op de **verbanden**.
- Maak aantekeningen en/of een schema. Heb je een goed beeld van de tekst?
- **Stel vragen** over het belangrijkste van de tekst:
Wie, Wat, Waar, Wanneer, Waarom, Hoe?

Begrijp je nog wat je leest?
Wat doe je als je iets **niet begrijpt**?

- Je begrijpt een woord niet -> Gebruik de woordhulp op de andere kant.
- Je begrijpt een klein stukje tekst niet -> Lees het moeilijke stukje nog een keer.

Tijdens het lezen let je ook op de verbanden tussen de zinnen.

Relaties en verwijswwoorden

Welke verbanden zijn er?

Welke verbanden kun je in een tekst tegenkomen? Je herkent een verband meestal aan een signaalwoord.

Voorbeeld:

Het heeft vannacht flink gesneeuwd. **Daardoor** zijn de wegen glad.

Oorzaak: Het heeft flink gesneeuwd.

Gevolg: De wegen zijn glad.

Aan het signaalwoord **daardoor** kun je zien dat het om een oorzaak en een gevolg gaat.

Dit zijn de signaalwoorden en de verbanden die in teksten staan.

Signaalwoord	Verband
omdat, doordat, want, immers, namelijk, vanwege, wegens, door, de oorzaak/reden is	Een oorzaak of een reden
zodat, daardoor, daarom, dus, dit leidt tot, het gevolg/het resultaat is/effect (daarvan) is, hierdoor	Een gevolg
Eerst, hierna, daarna, vervolgens, te slotte, ten eerst, ten tweede, voordat, nadat, vroeger, later, om te beginnen, ook, daarnaast, bovendien, verder	Een volgorde of opsomming
Om ... te, voor, opdat, met de bedoeling te/om, de bedoeling is...	Een doel
Door ... te, door middel van, met behulp van, daarmee, met, op die/deze manier	Een middel
Als, indien, wanneer, onder voorwaarde dat, mits	Een voorwaarde
Zo, bijvoorbeeld, een voorbeeld hiervan is, zoals	Een voorbeeld
Hetzelfde als, overeenkomst, gelijk, net (zo)als, evenals, ook	Een overeenkomst

Maar, echter, toch, niet, (des)ondanks, niettemin, hoewel, daarentegen, in tegenstelling tot, integendeel, het tegenovergestelde, daartegenover	Een verschil of tegenstelling
---	-------------------------------

Test jezelf

Lees de tabel met signaalwoorden en verbanden goed door.

Leg een blaadje over de kolom met verbanden. Weet je welke verbanden er bij de signaalwoorden horen?

Leg een blaadje over de kolom met signaalwoorden. Kun je voorbeelden geven van signaalwoorden bij de verbanden?

Relaties en verwijswaarden

Zo werkt het.

Hoe herken je verbanden tussen zinnen? Pak het zo aan:

1. Lees het stukje tekst goed. Let op signaalwoorden. Onderstreep of markeer de signaalwoorden.

Ik lees

Ik zie

2. Vraag je af: welk verband zou dit signaalwoord kunnen aangeven? Let op: er is soms meer dan één verband mogelijk.

Ik weet

.....

Dus ik denk

.....

3. Lees de zinnen eventueel nog een keer. Bedenk of het verband klopt.

Tekst 1

Duizenden nieuwe diepzeedieren ontdekt

Zeekomkommers met lange tentakels. Monsterlijke dombovissen met hele grote oren. Kokerwormen die olie eten. Er is veel meer leven in de diepzee dan tot nu toe werd aangenomen.

Onderzoeksproject

Onderzoekers hebben de laatste jaren al meer dan 17.650 nieuwe diepzeedieren ontdekt. Het gaat onder meer om garnalen, krabben, zeesterren, koralen en kwallen. Dat heeft de Census of Marine Life bekendgemaakt. Dit is een internationaal onderzoeksproject dat tien jaar duurt. Dat project wordt volgend jaar in oktober afgesloten.

Van heel klein tot heel groot

De onderzoekers zijn verbaasd over het grote aantal diepzeevissen dat is ontdekt. Ook variëren de nieuw ontdekte diepzeedieren van heel klein tot heel groot. Zo zijn er hele kleine dieren gevonden zoals eencelligen. Deze leven van restjes van botten van andere dieren. Daarnaast leven er diep onder water hele grote dieren zoals kwallen met de omvang van een walvis.

Licht in het donker

Al die soorten leven dieper dan tweehonderd meter onder water. Dat is de diepte waar geen zonlicht meer doordringt. Daarom hebben sommige diepzeedieren verlichting. Zo kunnen ze in het aardeduister hun prooi vinden of lokken. Sommige dieren hebben lichtvlekjes op hun lichaam. Deze lijken precies op knipperlichten. De diepzeehengelvis draagt een soort hengel op zijn rug. Aan het eind ervan zit een bolletje dat licht geeft. Daarmee lokt deze vis andere vissen.

Diepzeepijlinktvissen spuiten een lichtgevende wolk uit. Een aanvaller raakt daardoor in de war.

Camera's en onderzeeboten

Tweeduizend wetenschappers uit tachtig landen doen mee aan het onderzoek. De onderzoekers zijn bij hun zoektocht tot 5 kilometer diep gegaan. Er is gezocht met diepzeecamera's die werden neergelaten met een touw. Ook zijn er onderzeeboten gebruikt. De onderzoekers die nu hun resultaten bekend hebben gemaakt, gaan nog een jaar verder met hun onderzoek.

Naar: Nieuwsbegrip 2009

Relaties en verwijswwoorden

Nu oefenen

OPDRACHT 1

Oefenen met verbanden (tweetal)

Werk samen. Gebruik de Hulp van Sam.

1. Eén van jullie speelt Sam. Sam leest de tekstballonnetjes hardop voor.
2. De ander stelt vragen aan Sam. Begrijpen jullie hoe Sam het verbanden leggen aanpakt?

OPDRACHT 2

Aan de slag met verbanden (klas)

Jullie gaan op zoek naar signaalwoorden en naar zinnen met een oorzaak en een gevolg. Lees de zinnen en beantwoord de vragen. Gebruik de Hulp van Sam en de uitleg.

1. Lees tekst 2.

Tekst 2

Woestijnen en overstromingen: het klimaat verandert

Het klimaat is aan het veranderen: het wordt op de hele wereld veel warmer dan nu. Als de klimaatverandering niet stopt, dan wordt zeker 20% van alle dieren en planten met uitsterven bedreigd. En de gezondheid van miljoenen mensen loopt gevaar. Ze kunnen bijvoorbeeld ziek worden door hitte, smog of ondervoeding. Dat staat in een belangrijk rapport over het klimaat.

Droge grond.

Woestijn

De aarde wordt in een snel tempo warmer. Doordat de temperatuur snel stijgt, zal de aarde warmer worden dan deze de afgelopen miljoen jaar is geweest. In de afgelopen 30 jaar is de temperatuur al met 0,6 graden Celsius gestegen. Als de temperatuur blijft stijgen, wordt de aarde een heel andere planeet dan nu. Over 100 jaar zal dan een derde van de aarde veranderd zijn in woestijn. Veel planten en dieren die nu op aarde zijn, kunnen niet leven in de woestijn en zullen uitsterven.

Gevolgen voor mensen

Ook mensen kunnen slachtoffer worden van de klimaatverandering. Ten eerste valt er door de hogere temperatuur minder regen. Deze droogte zal vooral de armste landen treffen, omdat veel mensen in deze arme landen boeren zijn die de regen nodig hebben om hun gewassen te laten groeien. Er komt ook meer woestijn. Mensen die in droge gebieden wonen, kunnen hun eigen eten niet meer verbouwen. Het risico op hongersnood wordt daardoor groot.

Ten tweede stijgt door de hitte de zeespiegel.

De hitte laat het ijs op de Noordpool en de Zuidpool smelten. Als de zeespiegel stijgt, komen er meer grote overstromingen. Honderden miljoenen mensen die wonen in gebieden waar de overstromingen zullen komen, kunnen dan verdrinken. Vooral de werelddelen Afrika en Azië zullen last hebben van de hitte en de overstromingen. In Europa hebben de mensen nog wel mogelijkheden om zich aan te passen aan het warmere, drogere weer.

Droogte in Nederland

Nederland lijkt ook al last te hebben van de klimaatverandering. De hele maand april heeft het bijvoorbeeld niet geregend in Nederland en was het heel erg warm. Het is wel vaker een periode lang heel droog en warm, maar dat dat in april gebeurt, is bijzonder. Het warme weer zorgt voor problemen. Boeren merken dat hun gewassen niet goed groeien. Ook boswachters verwachten problemen, doordat de poelen waar de dieren uit drinken bijna droog staan.

Sommige deskundigen maken zich zorgen over de warmte in Nederland. Ze denken dat het met de klimaatverandering te maken heeft. Anderen zeggen dat het wel vaker zo droog is in ons land en dat het toeval is dat het nu wat vroeger in het jaar gebeurt. Wetenschappers zijn nu druk aan het onderzoeken welke deskundigen gelijk hebben.

Naar: Nieuwsbegrip 2007

1. Kijk in de inleiding van de tekst, onder de titel 'Woestijnen en overstromingen: het klimaat verandert'. Daar staat de zin: *Ze kunnen bijvoorbeeld ziek worden door hitte, smog of ondervoeding.*

a) Signaalwoord:

b) Oorzaak:

c) Gevolg:

2. Kijk in het stukje tekst onder het kopje 'Woestijn'. Daar staat de zin: *Doordat de temperatuur snel stijgt, zal de aarde warmer worden dan deze de afgelopen miljoen jaar is geweest.*

a) Signaalwoord:

b) Oorzaak:

c) Gevolg:

3. Kijk in het stukje tekst onder het kopje 'Gevolgen voor mensen'. Daar staat de zin: *Ten eerste valt er door de hogere temperatuur minder regen.*

a) Signaalwoord:

b) Oorzaak:

c) Gevolg:

4. In het stukje staan ook de zinnen: *Mensen die in die gebieden wonen, kunnen hun eigen eten niet meer verbouwen. Het risico op hongersnood wordt daardoor groot.*

a) Signaalwoord:

b) Oorzaak:

c) Gevolg:

5. Kijk nu in het stukje tekst onder het kopje 'Droogte in Nederland'. Daar staat de zin: *Ook boswachters verwachten problemen, doordat de poelen waar de dieren uit drinken bijna droog staan.*

a) Signaalwoord:

b) Oorzaak:

c) Gevolg:

OPDRACHT 3 **Op zoek naar verbanden (alleen)**

1. Lees tekst 3.

Tekst 3

Wonen in de ruimte

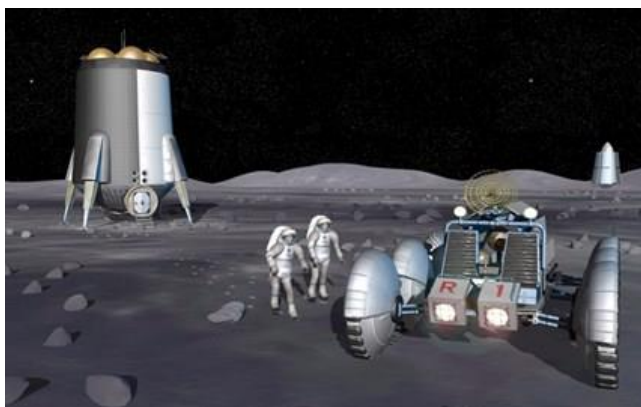
Nu lijkt het nog een droom: wonen op de maan, of op vakantie gaan naar Mars. Maar binnen twintig jaar is het misschien wel werkelijkheid. Tenminste, als het aan de Amerikaanse ruimtevaartorganisatie NASA ligt. Zij verkondigde haar nieuwste plannen voor een maanhuis.

Opnieuw naar de maan

In 1969 landden Amerikaanse ruimtevaarders voor het eerst op de maan. In 2020 wil de NASA graag terug naar de maan. Ze hebben bij de NASA namelijk bedacht dat het handig is dat er voortaan permanent mensen op de maan aanwezig zijn. Zo kun je in de gaten houden wat er allemaal gebeurt. Je kunt uitproberen of je kunt leven van spullen die je op de maan vindt. Maar de belangrijkste reden om op de maan te gaan wonen is eigenlijk de simpelste; mensen willen nu eenmaal nieuwe dingen ontdekken!

Huis op de maan

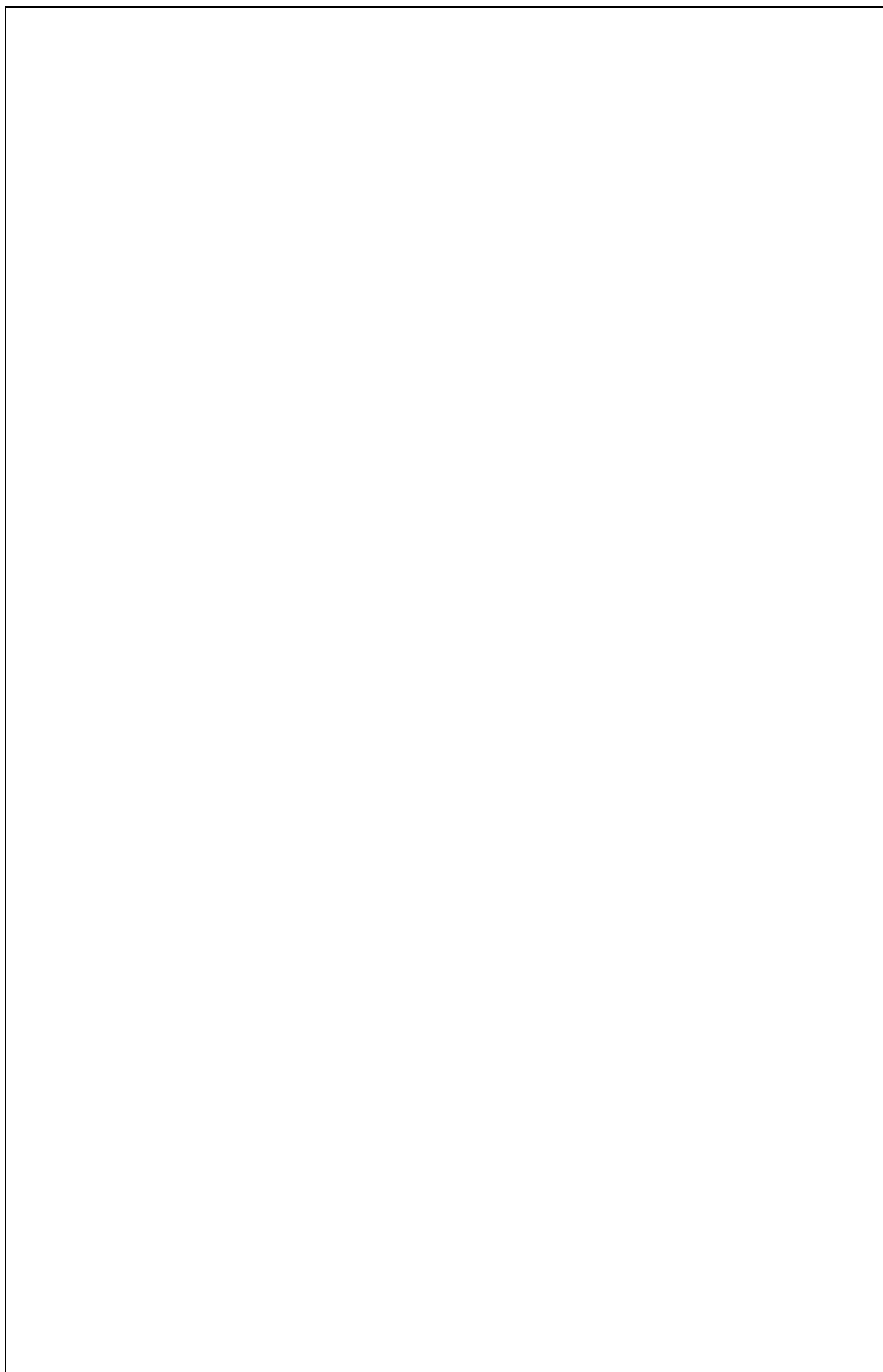
Onderzoekers van de NASA hebben al helemaal bedacht hoe zo'n maanhuis eruit moet gaan zien: het worden vier containers, die naast elkaar staan. De containers staan op wielen, zodat het maanhuis gemakkelijk verplaatst kan worden. De beste plek voor het huis is de noord- of de zuidpool van de maan. Hier schijnt de zon namelijk het

vaakst en is het minder koud dan op andere plekken. Het ruimteschip waarmee mensen naar de maan reizen, kan omgebouwd worden tot een soort autootje. Dan kunnen mensen daarmee ook rondrijden in de buurt van het huis. In 2024 moet het huis helemaal klaar zijn. Het kan dan wellicht ook wel een tussenstation zijn voor reizen naar de planeet Mars.

Water op Mars

Over Mars is namelijk de afgelopen week een spectaculaire ontdekking gedaan: er stroomt water op Mars. En als er stromend water is op die planeet, dan is de kans groot dat er ook leven is. De Amerikanen stuurden jaren geleden een satelliet naar Mars. Dat apparaat maakte foto's van de planeet. Wetenschappers vergeleken foto's uit september 2005 met foto's die zes jaar geleden gemaakt zijn van dezelfde plek. De foto's lijken niet op elkaar. Het oppervlak van Mars lijkt veranderd. De onderzoekers denken dat er een rivier gestroomd moet hebben, ergens in de afgelopen jaren. Nog nooit eerder werd zo'n sterk bewijs gevonden voor leven op Mars. De onderzoekers denken niet dat op Mars echte marsmannen leven. Maar als er leven mogelijk is op Mars, dan kunnen we misschien ooit ook nog wel op Mars gaan wonen!

Naar: Nieuwsbegrip 2006

2. Onderstreep of markeer de signaalwoorden in de tekst.
3. Welk verband komt het meeste voor in deze tekst?

.....

Relaties en verwijswwoorden

Lukt het?

Hoe kun je verbanden zoeken in een tekst? Vul het schrijfkader in.

Als ik op zoek ga naar verbanden in een tekst, dan

.....

Tijdens het lezen

Ik

.....

En ik

.....

Daarna

.....

.....

Hulp van Sam

Relaties en verwijswaarden

Zo doe je het

Hoi, ik ben Sam.

Ik ga op zoek naar de verbanden in een tekst.

Voor de zekerheid lees ik de zinnen nog een keer goed. Ik controleer of het verband klopt. Ja, ik snap het!

Ik lees eerst de tekst met het stappenplan.

Als ik een signaalwoord zie, onderstreep of markeer ik het.

Ik zie het woordje *als* ... Is het een voorwaarde?
En ik zie het woordje *maar* ... Dan was er toch een tegenstelling? Er zijn zo veel verbanden.

Ik vraag me af welk verband het signaalwoord aangeeft.

Wat hebben de zinnen met elkaar te maken?

pagina